

Medij filma u obradi romana Astrid Lindgren Ronja, razbojnička kći

Šebalj Kosorić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:836659>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

IVANA ŠEBALJ KOSORIĆ

**MEDIJ FILMA U OBRADI ROMANA ASTRID
LINDGREN RONJA, RAZBOJNIČKA KĆI**

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, RUJAN 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ivana Šebalj Kosorić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Medij filma u obradi romana Astrid Lindgren Ronja,
razbojnička kći

MENTOR: prof. dr. sc., Diana Zalar

SUMENTOR: prof. dr. sc., Dubravka Težak

Zagreb, rujan 2020.

SADRŽAJ

1	UVOD	4
2	KNJIŽEVNOST I PROCES ČITANJA	6
2.1	DJEČJA KNJIŽEVNOST	7
3	MEDIJ FILMA	10
4	ASTRID LINDGREN	14
4.1	ROMAN RONJA RAZBOJNIČKA KĆI (1981.) I ISTOIMENI FILM (1984.)	16
5	KOMPARACIJA FILMA I ROMANA RONJA RAZBOJNIČKA KĆI	18
6	ZAKLJUČAK	36
	LITERATURA	39

POPIS SLIKA

Slika 1.	Fotografija harpije knjiga str 28 i scena iz filma	19
Slika 2.	Fotografije Ronje iz romana i iz filma	22
Slika 3.	Fotografija ilustracije iz knjige, str 35	24
Slika 4.	Fotografija magle iz filma	26
Slika 5.	Mattisov izraz lica kada Ronja preskoči provaliju	30
Slika 6.	Fotografije borbe knjiga str205, prizor iz filma	34

Sažetak

U ovom radu bit će riječi o utjecaju književnog djela na medij filma. Rad upoznaje s glavnim značajkama umjetnosti književnosti, osobito dječje književnosti i filma .

Rad upoznaje s autoricom Astrid Lindgren i njezinim djelovanjem.

Nadalje, analizira radnju dječjeg romana Ronja razbojnička kći i igranog filma jednakog naslova i tematike. Donosi usporedbe i razmišljanja o istovjetnostima i razlikama, odnosima među likovima i utjecajima na čitatelja, odnosno gledatelja.

Ključne riječi: književnost, dječja književnost, film, usporedba

Summary

This paper will discuss the impact of a literary work on the medium of film. The paper introduces the main features of the art of literature, especially children's literature and film.

The paper introduces the author Astrid Lindgren and her work.

Furthermore, he analyzes the plot of the children's novel *Ronja robber's daughter* and a feature film of the same title and theme. It brings comparisons and reflections on identities and differences, relationships between characters and influences on the reader or viewer.

Key words: literature, children 's literature, film, comparison

1 UVOD

Književnost, odnosno „umjetnost lijepih riječi“ od samih početaka utječe na ljudske misli, osjećaje i djelovanja. Dječja književnost, kao posebna grana književnosti dijelila je mišljenja znanstvenika. Od smatranja manje vrijednom i neozbiljnom jer je posvećena djeci, do detaljnih analiza i crossover književnosti gdje ona može biti i za djecu i odrasle. Sa svojim posebnostima u moderno vrijeme parira književnosti za odrasle sa svim značajkama za djecu kao jednakopravne članove društva.

Književnost je bila pokretač mnogih zbivanja u društvu, tema rasprava, uzrok napretka i promjena. Kao takva nadahnula je i mnoge druge umjetnosti, poput slikarstva, kazališta, glazbene umjetnosti, a dolaskom novog doba nadahnjuje i medije. Pojavljuju se u svim granama medija, od radija do dnevnih tiskovina, no najviše utjecaja ima na medij filma.

Mnoga filmska postignuća temelje se na književnom predlošku. Jednom ekranizirano književno djelo moguće je adaptirati više puta, a da svaki puta doživljaj bude drugačiji. Iako usko povezani film i književnost su dvije zasebne umjetnosti koje treba promatrati i analizirati prema njihovim zasebnim svojstvima. Ono što se razvija čitanjem, osobito u dječjoj književnosti, ne može se očekivati da će se razviti gledanjem igranog ili animiranog filma. Međutim, gledanjem filma razvijaju se druga područja ljudske spoznaje.

Za razumijevanje medija, u moderno doba vrlo je važna medijska pismenost. Svi mediji su konstruirani, oni su reprezentacija stvarnosti. Kao sredstvo komunikacije mediji koriste kreativne jezike koji funkcioniraju unutar vlastitih pravila, to su različite tehnike uvjeravanja. Različiti ljudi različite medije doživljavaju na različit način, a određene ljudske vrijednosti i stavovi ili stilovi života su kako predstavljeni tako i izostavljeni u svakodnevnoj medijskoj poruci. Zato je važno i u odgoj i obrazovanje svrstati medijsku pismenost kako bi se djeca na pravilan način, znanjem i sposobnošću snalazila u svijetu tehnologije koji nas okružuje.

Za medij filma važno je razviti filmsku pismenost. Filmska pismenost je sposobnost razumijevanja, analize i interpretacije filmskog jezika i specifičnih obilježja filma kao umjetnosti i medija (na razini oblika filmskog zapisa te na razini cjeline filmskog djela), kinematografije kao kulturne, socijalne i komunikacijske činjenice te drugih pojmova i fenomena koji su predmet proučavanja filmološke znanosti općenito. (<https://www.medijskapismenost.hr/pojmovnik/> pristupljeno 20.8.2020.)

Razvojem filmske pismenosti gledatelj filmska izražajna sredstva prepoznaje, razumijeva njihova značenja i umjetničku vrijednost. Vrijednost filma prepoznaje kroz svoj doživljaj, ali i kroz shvaćanje umjetničkih intervencija stvaraoca filma.

Ekranizacija književnog djela često nailazi na kritiku radi usporedbe s književnim predloškom. Filmska pismenost omogućuje razdjeljivanje tih dviju grana umjetnosti i promatranje svakog kao zasebne cjeline

Djelo Astrid Lindgren: Ronja razbojnička kći je vrijedno književno djelo koje je doživjelo svoje interpretacije u raznim umjetničkim granama- od filma, animiranog filma do kazališne predstave i mjuzikla.

U dijelovima ovog rada koji slijede, uz pojašnjenje svake umjetničke grane pojedinačno, donesen je i prikaz utjecaja knjiženog djela- dječjeg romana na medij igranog filma. Priča o snažnog djevojčici Ronji protkana je kroz sve umjetnosti, no specifični načini izražavanja svakog od njih utječu na različite doživljaje čitatelja, odnosno gledatelja.

2 KNJIŽEVNOST I PROCES ČITANJA

Književnost ili umjetnost lijepih riječi je zbir tekstova humanističkog značaja koju dijelimo prema podrijetlu na narodnu ili usmenu književnost (mitovi, bajke, pjesme, zagonetke, poslovice i sl.), te umjetničku ili pisanu književnost koju čini ukupnost književnih djela koju stvaraju i pišu književnici. Dijelimo je i prema jezičnim ili nacionalnim obilježjima (najčešće je književnost pisana na nekom jeziku ujedno i dio te nacionalne književnosti (hrvatski jezik/hrvatska književnost), no postoje i iznimke kada pisci pripadaju nekoj drugoj nacionalnosti od jezika kojim pišu, (hrvatski latinisti i sl.) te prema vremenu nastanka (tradicionalna ili klasična koja traje do kraja 19. stoljeća te moderna koja traje od početka 20. stoljeća i još dan danas).

U književne rodove ubrajamo liriku, epiku i dramu te diskurzivne književne oblike koji se temelje na spajanju znanstvenog i književnoumjetničkog načina mišljenja.

Književne su pak vrste roman, novela, kratka priča, crtica, komedija, tragedija, drama u užem smislu, ep, esej, mit, elegija.

Književnost rabi stilska izražajna sredstva ili figure poput figura diktije, figura riječi (tropi), sintaktičke figure te figure misli.

Znanost o književnosti bavi se obuhvatnim i sustavnim proučavanjem književnosti. Ona se dijeli na: teoriju književnosti (poetiku), povijest književnosti i književnu kritiku.

Analizom se književno-umjetnički tekst raščlanjuje na sastavne dijelove, a interpretacijom se tumači književno djelo utvrđujući smisao djela u cjelini i ulogu njegovih pojedinih dijelova s obzirom na cjelinu djela.

ČITANJE je ljudski proces usvajanja značenja iz pisanih tekstova. Čitanje nije samostalna aktivnost, već nadogradnja govora odnosno govora povezanog s prepoznavanjem i razumijevanjem grafičkog, vizualnog zapisa riječi, kod čega svaki znak predstavlja jedan glas.

Ono je višeslojan, složen proces koji se razvija od početnog prepoznavanja grafičkih sastavnica slova abecede razabire riječi te njihovim međusobnim povezivanjem „oblikuju“ razumljivo značenje kao mentalnu predodžbu teksta, odnosno kao tekstualni svijet. Nakon tako oblikovanog značenja/svijeta teksta dolazi se do interpretacije ili tematizacije i ocjene teksta (Grosman,2010:20).

2.1 DJEČJA KNJIŽEVNOST

Dječja književnost specifična je po tome što je odrasli pišu i prilagođavaju za djecu. To je takva književnost u kojoj su sadržane dominantne društvene, kulturne i obrazovne norme (O' Sullivan, 2004).

Ona je kompleksni i heterogeni, kulturni i umjetnički fenomen s društvenim ishodištima i reperkusijama. (Hameršak i Zima, 2015.)

Milan Crnković namjenu dječje književnosti definira kao „Posebni dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi (3.-14. g.), a koja su svjesno namijenjena djeci ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena, izgubivši mnoge osobine koje su ih vezale za njihovo doba, postala prikladna za dječju dob, potrebna za estetski i društveni razvoj djece, te ih gotovo isključivo ili najviše čitaju djeca.” (Crnković, 1967:7). Pojam namjene se kasnije nije spominjao i o njemu se nije raspravljalo jer on nije kompatibilan s idejom dječje književnosti kao umjetnosti riječi. Pojam namjene opet spominju Crnković i Težak u knjizi *Povijest hrvatske dječje književnosti* (2002), u kojoj se tvrdi da je dječja književnost namijenjena djeci, ali i da je umjetnost riječi.

Crnković razdjelnicu dječje književnosti od književnosti za mlade vidi u tematici i načinu na koji je ona obrađena. Tako su prema njemu teme kao: pubertet, tjeskoba odrastanja, problemi na koje mladi nailaze u društvu teme književnosti za mlade, dok dječju književnost zaokuplja djetinjstvo, igra, prijateljstvo, sretni završetci, s tim da je ponekad vrlo teško odrediti granice jedne i druge književnosti. Zima (2004) u određenju dječjeg romana ključnima smatra dječje likove, a govoreći o njihovoj dobi uglavnom podrazumijeva djecu od desete do trinaeste, četrnaeste godine života, smatrajući da stariji likovi pripadaju romanima za mlade.

Dječja je književnost heterogena pojava jer je za svaku njezinu navodnu sveprisutnu značajku lako naći iznimku tj. za svaki primjer može se naći i protuprimjer. Mnogi definiraju dječju književnost kao jednostavnu, ali primjeri kao što su Carrollovi romani o *Alici* i *Priče iz davnina* Ivane Brlić-Mažuranić, pokazuju da je opis dječje književnosti kao jednostavne vrlo olako shvaćen. (Hameršak i Zima 2015). Također, dječja književnost se često opisuje kao književnost u kojima su likovi djeca. Iako većina tekstova namijenjenih djeci ima u središtu dječje likove, ne može se uvijek voditi tim kriterijem jer sve može biti relativno pa glavni junak može biti i odrasla osoba, kao što

su to Gulliver ili Robinson. Glavni lik u dječjoj književnosti može biti i neljudski lik jer su upravo životinje i fantastična bića junaci nekih tekstova za djecu (Hameršak i Zima 2015).

Spominjanu, vrlo uopćenu karakteristiku dječje književnosti-jednostavnost negira protjecanje vremena, dokaz da je jednostavnost konceptualna kategorija. Ovu tvrdnju je moguće pojasniti tzv. „fenomenom Hlapić“-u jednom je kontekstu i vremenu nešto jednostavno, u drugom već nije.

Još jedna od specifičnosti dječje književnosti je da dječju knjigu čitaju i odrasli i djeca, ona može biti zabavna i poučna za obje generacije.

Dječja književnost povezana je s načinima produkcije, valorizacijom, ima recepcijske i grafičke specifičnosti. Recepcijske specifičnosti su u dvorazinskom čitanju, dok se pod grafičke specifičnosti podrazumijeva intenzivno povezivanje različitih komunikacijskih kodova, prije svega verbalni i vizualni.

Također, jedna od specifičnosti dječje književnosti je sraslost nefunkcionalnog, tj. posve umjetničkog s funkcionalnim.

Žanrove koje nalazimo u dječjoj književnosti možemo svrstati u: slikovnice, bajke i fantastične priče, roman, pjesništvo te adolescentska i animalistička književnost.

Tekstovi u dječjoj književnosti konstruiraju svoje čitatelje i svoja čitanja tako da je ono što se pripovijeda- pripovjedno krovna kategorija. Priča je niz radnji ili događaja, a diskurs je prezentacija ili pripovijedanje tih događaja. Čitatelj će iz različitih (ponekad i iz istih) diskursa izvesti različite priče. To je osnovna suprotnost između napisanog teksta i doživljaja čitatelja.

Prema Chatmanu postoji šest sudionika pripovijedanja: realni autor, implicitni autor, pripovjedač, pripovjedna poruka, naratee, implicitni čitatelj i realni čitatelj (1986.)

Implicitni autor brine se za diskurs, pripovjedač prenosi ono što se želi reći u jezični kod. Naratee je pojmovni par pripovjedaču, on je adresat kojemu se obraća pisac, neimenovana prisutnost koju jasno vidimo kroz postupke kojima se u tekstu posreduju ili ne posreduju informacije. On je lik kojemu se često pripovjedač obraća.

Implicitni čitatelj je ona razina teksta koja nudi očište koje će čitatelju omogućiti razumijevanje teksta. Stvarni je čitatelj vođen implicitnim.

On se definira kroz ton djela-ukupnost različitih tekstualnih tehnika i razina koje uvode čitatelja u tekst na taj način da on prihvaća ponuđenu ulogu. U dječjoj je književnosti to ton „prijateljskog odraslog pripovjedača koji zna djecu zabaviti držeći ih istodobno na mjestu.“ (Chambers, 1978.)

Barbara Wall u svome djelu *The Narrator's Voice: The Dilemma of Children's fiction*, 1991.) govori kako dječja književnost može imati jednu, dvojnu ili dvostruku publiku. Jednu publiku ima djelo kojem je implicitni čitatelj konzistentno dijete. Dvojnu publiku ima djelo u kojem je implicitni čitatelj u isto vrijeme i odrastao i dijete, dok dvostruku publiku ima djelo u kojem se pripovjedač obraća odraslima, iako nominalno govori djeci.

Odrasli čitatelj može biti i službeni i neslužbeni adresat dječje književnosti. Odrasli su nužno uključeni u produkciju, ali i recepciju dječje književnosti, tzv. uvijek prisutni skriveni odrasli (Nodelman 2008.)

Pripovijedanje u dječjoj književnosti se mogu gledati kroz odnos pripovjedača prema priči, pa on može biti heterodijegetski pripovjedač i sudjelovati u priči ili homodijegetski pripovjedač i predstavljati jedan od likova.

Tipovi pripovijedanja su ekstradijegetsko- onaj koji pripovijeda je u poziciji izvan priče, intradijegetsko- kada je pripovjedač unutar priče ili metadijegetsko koje je varijanta ekstradijegetskog i intradijegetskog.

Prema vremenskom položaju pripovjedača razaznaje se naknadno, prethodno i interpolirano pripovijedanje, a prema gledištu pripovijedanja nulti tip fokalizacije (pripovjedač zna više nego likovi), unutrašnji tip fokalizacije (pripovjedač gleda kroz očište jednog lika) i vanjski tip fokalizacije (pripovjedač ne ulazi u ničiji unutarnji svijet).

3 MEDIJ FILMA

„Film je složeno područje. On je istovremeno osobno doživljajni i društveni fenomen, kulturni i gospodarski, elitarni i populističan, zahtjevan i zabavan...“ (Mikić, 2001:15)

Film je kao i televizija slika pokreta. Prizor na filmskoj vrpici se sastoji od 24 statične fotografije koje osvjetljavanjem u jednoj sekundi „oživljuju“ . Film je tradicionalni masovni medij kojeg promatramo kao sredstvo filmskog priopćavanja koji se izražava slikama i zvukovima, a temelji se na gledateljevu životnom iskustvu. Film je industrija i zabava, ali i umjetnost te zbog svoje izrazito sugestivne moći može biti i politika.

Često se govori da je film sinteza drugih umjetnosti. On uzima elemente drugih umjetnosti i sastavlja ih u novu cjelinu. No film ima svoja specifična izražajna sredstva, a u novije vrijeme on utječe na druge umjetnosti.

Film, kao i strip je i prostorna i vremenska umjetnost koja je dvoplanska.

Film je nastao 1895 kada su braća Lumiere svojim izumom-kinematografom snimili „Izlazak radnika iz tvornice“ Braća su svojim načinom snimanja postavili temelje dokumentarnog filma.

Filmski rodovi i vrste

Kao u književnosti i u filmu postoji podjela na rodove i vrste koje imaju svoje podvrste. U svakodnevnoj komunikaciji često čujemo riječ „žanr“ koji označava ove pojmove. Filmske rodove i vrste klasificira znanost o filmu-filmologija.

Filmski rodovi su: igrani film, dokumentarni film ,eksperimentalni film, obrazovni (znanstveni) i propagandni film i animirani film.

Dokumentarni film se tematski i sadržajno oslanja na stvarne događaje za razliku od igranog filma koji je narativni film kojeg obilježava postojanje priče i likova (glumaca). On se manje oslanja na zbilju iako ni to nije isključeno. Igrani film je dominantna kinematografija, najgledanija i najprepoznatljivija publici. Ova dva roda, uz eksperimentalni film smatraju se nenamjenskim filmovima.

Obrazovni (znanstveni) film je namjenski film, dok je propagandni namjenski pod utjecajem (od političke propagande do reklamnog filma).

Svaki od rodova ima prilično razrađenu podjelu na podvrste, a njih se različito naziva - prema različitim kriterijima klasifikacije.

Igrani filmovi se dijele, po prirodnoj klasifikaciji, na žanrove (npr. na komediju, vestern, kriminalistički film, glazbeni film, pustolovni film, melodramu, znanstveno-fantastični film, film strave i dr.). Neki od tih žanrova imaju daljnje podjele (npr. kriminalistički na detektivske, gangsterske, thrillere, špijunske, te zatvorske filmove), a ponekad se žanrovi podvrstavaju u tzv. nadžanrove (npr. kriminalistički, vestern, pustolovni i dr. svrstavaju se u akcijski film). Disciplinarna i žanrovska podjela u pravilu je višedimenzionalna: kao kriterij služi splet značajki odnosno splet kriterija, a njih nije uvijek lako opisati i definirati. No, igr. filmovi često se razvrstavaju i po jednodimenzionalnim kriterijima, pri čemu kao kriterij zna tipično poslužiti neka iskustveno uočljiva, naglašena značajka koju se potom komunikacijski istakne.

Tako se igrani filmovi često se razvrstavaju prema dominantnoj temi filma (tj. tipu zbivanja, tipu ambijenata i sl.). Tako se razlikuju: filmovi potjere, filmovi katastrofe, baletni filmovi, ljubavni filmovi, filmovi ceste, ratni filmovi, borilački filmovi, filmovi o životinjama, povijesni filmovi i dr. Igrani filmovi razvrstavaju se i prema tipu reakcija na koje računaju i koje žele pobuditi, pa se tako mogu dijeliti na realističke (naturalističke) i fantastične, na tragične i komične, na sentimentalne i ironijske, na poetske i nepoetske, i sl. Kako su ove dimenzije dosta općenite, mogu poslužiti i kao Također, ova klasifikacija se može protezati i na druge rodove, budući da su njezine dimenzije dosta općenite pa se, može govoriti o humorističkom, stiliziranom, naturalističkom, sentimentalnom dokumentarnom. filmu. Ova klasifikacija je pretežno komunikacijska, premda izdvaja neke iskustveno prepoznatljive značajke filmova.

Dokumentarni filmovi također imaju razrađene podvrste o podvrstama. Dokumentarni. filmovi dijele se pretežno jednodimenzionalno: po tematici, funkciji ili metodi.

Prema dominantnoj tematskoj orijentaciji razlikujemo (npr.): etnografski dokumentarac putopisni dokumentarac, film o umjetnosti i dr.

Prema kulturalnoj svrsi i očekivanoj reakciji, dokumentarni filmovi mogu se dijeliti na »čiste« dokumentarce, filmske reportaže, filmske novosti, poetske dokumentarce i dr., a po metodi dokumentarne filmove se često dijeli na rekonstrukcijske, anketne, direktne filmove, filmove skrivene kamere i sl.

Obrazovni film dijeli se po sličnim kriterijima. Najpoznatije podvrste su one koje su vezane uz pojedina područja obrazovanja, npr. zdravstveno-obrazovni filmovi, tehničkoobrazovni, vojnoobrazovni, umjetničkoobrazovni, prirodopisni, zemljopisni i sl., a svaka se od njih može i dalje dijeliti.

Kad se pristupa razvrstavanju prema obrazovnom cilju, tada se razlikuju znanstveni filmovi: popularnoznanstveni, instruktivni, nastavni, a zatim, prema profilu gledatelja kojima se obraćaju — na općeobrazovne, filmove za obrazovanje odraslih, školskoobrazovne i predškolskoobrazovne.

Propagandni filmovi se, također, prvenstveno razvrstavaju prema području na kojem se propagira. Tako se razlikuju, npr., ekonomsko-propagandni filmovi, turističkopropagandni, političkopropagandni, zdravstvenopropagandni, ekološkopropagandni i dr.

Animirani filmovi ponekad se drže ravnopravnim rodovima svima ostalima, a ponekad medijskom nadvrstom. Kao rod, animirani film sadrži niz podvrsta, najčešće prema načinu na koji se izrađuju predlošci za animaciju: crtani film, kolažna animacija, lutkarski film, kompjutorski film i dr.

Eksperimentalni filmovi imaju najteže razlučive podvrste, jer im je često cilj razaranje klasifikacija uspostavljenih u dominantnoj kinematografiji. Najizrazitije podvrste su nadrealistički film, apstraktni film (čisti film), strukturalistički film, dnevnički film i dr. Kad se obraća pažnja medijskoj strani izvedbe eksperimentalnog filma, tada se razlikuju filmska izvedba pa se razlikuje prošireni film i multimedijaska izvedba.

Osim ove rodovske, disciplinarno orijentirane razdiobe, filmovi se često dijele prema nekoj uočljivoj medijskoj karakteristici koja snažno obilježuje percepciju filmova, a može imati i složene doživljajne posljedice. O njima se često govori kao o filmskim kategorijama. Tako, prema zvučnosti se razlikuju nijemi film i zvučni film, prema boji crno-bijeli film i film u boji, prema dimenziji prikazivanja slikom dvodimenzionalni film i trodimenzionalni film. Prema dimenziji prikazivanja zvukom monofonski film i stereofonski film. Prema podrijetlu efekta kretanja moguća je podjela na živi film i animirani film, a prema odnosu s dr. modusima čisti film i nečisti film (miješani film, s podvrstama kazališni film, literarni film, namjenski film i dr.).

Sve ove podjele temelje se uglavnom na značajkama koje posjeduju sami filmovi. Međutim, filmovi se razvrstavaju i prema tipu kinematografije kojoj pripadaju. Tako se uspostavljaju sljedeće klasifikacije: prema odnosu prema tržištu komercijalni film i nekomercijalni film, po odnosu prema publici: populistički film i ezoterički film po odnosu prema društvenim uvjetima proizvodnje institucijski film (industrijski film, državni, partijski, producerski) i autorski film, po ulozi u kulturi dominantni film, alternativni film i marginalni film, po društveno-ekon. statusu profesionalni film i amaterski film, po okolnostima proizvodnje i prikazivanja kinematografski film, televizijski film i video-film. (<https://filmska.lzmk.hr/natuknica.aspx?ID=5465> pristupljeno 20.8.2020).

Ono što kamera snima, što se nalazi pred objektivom kamere naziva se građa filma, dok način kako kamera vidi tu građu, ono što je ispred objektiva kamere naziva se filmskim izražajnim sredstvima.

Ona su: kadar (prema Peterliću omeđeni prostornovremenski kontinuum prikazivane građe. Više kadrova čine scenu ili sekvencu), okvir (slika koja se nalazi unutar ekrana), objektiv (mehaničko optički sustav kojim se zabilježava svijet ispred objektiva na filmsku vrpcu), filmski plan (mjera za filmski prostor odnosno prostor kojeg zahvaća kamera), kut snimanja ili rakurs (kut između zamišljene horizontale subjekta i optičke osi kamere), pokret kamere, osvjetljenje, zvuk, filmske interpunkcije (naglašavanje), montaža (način povezivanja kadrova kako bi se ostvarila izlagačka cjelina), scenografija, kostimografija i maska (stilizacija) te ono gledatelju najuočljivije-gluma (Mikić 2001:26).

Filmska pismenost

Filmska pismenost je sposobnost razumijevanja, analize i interpretacije filmskog jezika i specifičnih obilježja filma kao umjetnosti i medija (na razini oblika filmskog zapisa te na razini cjeline filmskog djela), kinematografije kao kulturne, socijalne i komunikacijske činjenice te drugih pojmova i fenomena koji su predmet proučavanja filmološke znanosti općenito. Također, podrazumijeva vještine i sposobnosti filmskog stvaralaštva. Pojam filmske pismenosti danas se ravnopravno može odnositi na sva audiovizualna djela "pokretnih slika" tj. djela koja su svojim formalnim i sadržajnim obilježjima slična filmu (TV serije, transmedija, videoigre i dr.) pa onda govorimo i o

audiovizualnoj pismenosti. (<https://www.medijskapismenost.hr/pojmovnik/> pristupljeno 21.8.2020.)

4 ASTRID LINDGREN

Švedska spisateljica rodila se 1907. na posjedu zvanom Nas na jugoistoku Švedske kao - Astrid Anna Emilia Ericsson. Pejzaž njezinog rodnog mjesta i imanja na kojem je odrastala kao i obiteljske zgrade i nezgode pronaći će mjesto u većini njezinih djela. Česti su gosti imanja bili i ljudi s „ruba društva“ poput skitnica pa čak i lupeža. Ostavivši dojam na mladu Astrid i oni su pronašli mjesto u njezinim književnim svjetovima. Njezini su radovi prevedeni na više od 100 jezika, a izvanredna osobnost i dalje privlači pozornost.

S trinaest godina Astrid Lindgren poslala je svoju kratku priču u lokalne novine gdje je priča i objavljena. Do završetka školovanja volontirala je u lokalnim novinama pišući reklame prije nego je počela objavljivati ozbiljnije članke. Rađa sina Larsa. Spletom okolnosti morala je odseliti te je počela živjeti u Stockholmu i raditi kao tajnica u *Royal Swedish Automobile Clubu* gdje je upoznala supruga s kojim je dobila kćer Karin radi koje je nastala najpoznatija junakinja- Pipi Duga Čarapa.

1946. počinje raditi u nakladničkoj kući *Raben & Sjögren* kao izdavačica dječjih knjiga gdje ostaje zaposlena do umirovljenja 1970. Maria Nikolajeva u svome poglavlju *Zašto Pipi spava s nogama na jastuku ili rušenje (subverzija) moći u djelima Astrid Lindgren* u zborniku *U čast Astrid Lindgren* kaže:

„Odrastanje je središnja tema dječje književnosti pa je tako i u svim knjigama Astrid Lindgren. Na različitim razinama i na različitom stupnju sve njezine knjige odražavaju traumatičan prijelaz iz djetinjstva u svijet odraslih. Protagonisti imaju sve ispred sebe, iako još nisu sazreli, a njihovi su izazovi za sada samo igra, sve je tobožnje, ispit hrabrosti, čast i dobrota. Sve je to tek u nastanku. Vjerojatno je u tome tajna Astrid Lindgren. Vjerojatno je u tome i privlačnost njezinih knjiga koje kao odrasli ponovno čitamo zato što u njima nalazimo obećanje nerealiziranih obećanja, ako ne više za same sebe, onda bar za svoju djecu.“ (Javor, 2008:21)

Hrvatskoj je čitateljskoj publici opus Astrid Lindgren veoma uskraćen. Mali broj djela preveden je na hrvatski jezik. To su:

- Razmo u skitnji. 1961., 1976., 1997. Zagreb : Mladost
- Hrabra Kajsa i druge priče.1985. Zagreb. Mladost
- Pipi Duga Čarapa. 1973.,1974., 1977.,1980., 1991., 1996., 1998., 2000.,2004.,2007, 2008., 2010., 2013., 2015. Zagreb: Mladost
- Braća Lavljeg srca. 1991. Zagreb: Znanje
- Ronja razbojnička kći.1997., 1999.,2008. Zagreb: Znanje
- Mi djeca Graje male.2003. Zagreb: Golden marketing
- Ratni dnevnici : 1939-1945..2017. Hrvatsko filološko društvo : Disput

Astrid Lindgren bila je borac za prava žena i djece, ugroženih i potlačenih. Zanimljivo je da je 1978. kada je dobila Nagradu za mir udruge Njemačkih izdavača u Frankfurtu održala govor „Nikad nasilje“ protiv tjelesnog kažnjavanja djece. Nakon toga udružila se sa švedskim znanstvenicima, novinarima i političarima kako bi razumjeli i potaknuli nenasilan odgoj. 1979. u Švedskoj je donesen Zakon protiv nasilja nad djecom, prvi u svijetu.

Objavljivala je članke o zaštiti životinja i masovnoj proizvodnji koji su doveli do zakona „Lex Lindgren“, u to vrijeme najstroži zakon o dobrobiti životinja.

Kao poznati borac za prava djece i životinja dobila je 1994. nagradu *Right Livelihood Award* (poznata i kao alternativna Nobelove nagrade) .Dobitnica je i mnogih nagrada za književnost, između ostaloga i nagrade Hans Christian Andersena 1958., najprestižnije nagrade za književnost za djecu i mlade.

Nakon njene smrti 2002. Švedska je vlada osnovala književnu nagradu njoj u sjećanje, koja nosi njeno ime. Iznosom od 5 mil. švedskih kruna to je najveća nagrada za književnost za djecu.

4.1 ROMAN RONJA RAZBOJNIČKA KĆI (1981.) I ISTOIMENI FILM (1984.)

FILMSKA EKRANIZACIJA

Filmska je ekranizacija ili filmska interpretacija književnog djela ili samostalna redateljeva kreacija kojem je književni predložak poslužio za stvaranje filma (Burenina-Petrova, 2012). Filmovi koji počivaju na poticajima iz književnih djela nose u sebi dodatni izazov kompariranja s predlošcima. Nije bitno da ekranizacija bude vjerna, već da film originalnoj priči daje novu dimenziju. Filmsko i književno djelo ne treba uspoređivati po infantilnom kriteriju vjernosti nego prema mjerilu transfera kreativne energije (Uvanović, 2008: 403).

Važno je spoznati kako se književno djelo i njegova filmska ekranizacija mogu koristiti različitim izražajnim sredstvima te da djelo jedne umjetnosti može obogatiti doživljaj druge umjetnosti (Đorđić, 2016).

(file:///C:/Users/Home/Downloads/04_ZVukojevic_JViher_hv_SVjesnik_1.pdf)

U mediju filma ne može se realizirati sve što se nalazi u romanu, a vrlo je važan izbor motiva iz izvornika. Filmovi nastali kao adaptacije književnih djela u sebi nose dodatan izazov uspoređivanja s izvorom. Adaptiranje književnosti i stvaranje filmskih inačica u potpunosti je kulturološki čin, tvrdi Uvanović. Jednako tako, znanost o književnosti bi se trebala kulturološki otvoriti proučavanju filmskog medija, posebice ekranizaciji književnih predložaka (Uvanović 2008: 59-60). Prema Uvanoviću filmski medij pretapa mnoge umjetnosti u samog sebe; glazbu, slikarstvo, skulpturu, kazalište, balet, operu, liriku, naraciju kamerom i montažom (Uvanović 2008: 23). Film po svojoj prirodi sinestetičan te kako može aktivirati različita osjetila i uvažavati različite umjetnosti koje sadrži i pritom može metaforički oponašati njihove postupke (npr. pokazati Picassovu sliku). To su sredstva kojima film, za razliku od romana, raspolaže (Stam 2008: 342-343). Razlike između filmskog medija i književnog djela očite su pri prvom pogledu na njih. Književno djelo sačinjeno je od riječi i usko je vezano uz jezik dok film definira slika (vidi Monaco 2009: 71). Opis u književnosti i filmu Peterlić razlučuje tako da su u filmovima opisi automatski prikazani. Vanjština je direktno prikazana dok se o unutrašnjem zaključuje na temelju opisanog, najčešće filmskim izražajnim sredstvima. Još je jedna razlika između filma i književnosti- dijalog. Prikazivanje dijaloga u filmu se ne svodi samo na dijalog već se više elemenata iskazuje u jednom trenutku, dok se u

romanu dijalog može rasprostirati na nekoliko stranica, a da pritom nije naznačeno ime govornika (Peterlić 2010: 231). Primjećuje se i razlika u trajanju naracije. Naime, film traje kraće u prirodnom vremenu i ima kraću naraciju, ali može iskoristi slikovne mogućnosti kojima književnost ne raspolaže (Monaco 2009: 74). Kako Peterlić navodi i film i književnost imaju fabulu i zaplet unutar priče. Priča služi za iskazivanje teme i tematskih jedinica, pokazuje kreativnost autora i privlači publiku (Peterlić 2010: 224). Na takav način priča djeluje i u književnosti. (vidi Peterlić 2010: 225 -226).

Stam posebnu pažnju posvećuje razlici pripovjedača u književnosti i filmskih pripovjedača. U književnosti postoji više vrsta pripovjedača. Film definira književnu naraciju koristeći dvije paralelne naracije koje se međusobno prepliću. Te dvije naracije očituju se kroz postojanje verbalne naracije (off-komentari i govor likova) i mogućnost filma da prikaže svijet bez postojanja verbalne naracije (vidi Stam 2008: 372-374). Što se gledišta tiče, Stam ističe kako u se u filmu svaki pojedinačni filmski postupak može koristiti za izražavanje određenog gledišta. Na taj način kut kamere, glazba, glumačka izvedba, kostim i ostalo, može izraziti gledište. Najočitija razlika filmskog i književnog gledišta nalazi se u činjenici da je filmsko gledište najčešće precizno (vidi Stam 2008: 384).

Uvanović konstatira kako se posljedica adaptacije književnosti u filmski medij definira kao svojevrsna filmska interpretacija književnog djela, a ponekad i kao novi, samostalni produkt -filmsko djelo kojem je književno djelo bilo okidač za stvaranje. Za njega, filmska adaptacija je „transformativan hipertekst, aktualizirajuća, popularizirajuća reinterpretacija u duhu filmske umjetnosti.“ (vidi Uvanović 2008: 25).

Film *Ronja razbojnička kći* je fantastični film koji se 14. prosinca 1984. prvi put prikazuje u švedskim kinima. Režirao ga je Tage Danielsson, a za ekran prilagodila sama Astrid Lindgren prema čijem je romanu nastalom 1981. film nastao. Film je u kinima bio cenzuriran, dok je na televizijskim ekranima, dvije godine kasnije prikazana necenzurirana verzija filma.

Roman *Ronja razbojnička kći* Astrid Lindgren napisala je 1981 kao jedan od svojih posljednjih „ženskih“ romana. U ovom književnom djelu sraslost funkcionalnog s nefunkcionalnim dolazi do izražaja. O temi poput života razbojnika i njihova djeteta se nije pisalo kao u ovom romanu- bez osude, likovi se prikazani u pozitivnom svjetlu, s

manama i vrlinama poput ljudi koji se ne bave zločinom. Život djeteta u takvim okolnostima, način njezina izražavanja, divljeg i slobodnog duha kojeg roditelji i okolina podržava opisuje se epitetima, a strah od opasnosti stavlja se kao izazov, a ne kao prijekor, upozorenje ili kazna.

Ovaj roman se koncentrira na temu obitelji i urođenog autoriteta. Stavlja pred čitatelja izazove sazrijevanja i odjeljivanja od obiteljskih normi i tradicija. Ronjino emocionalno odrastanje prestaje biti u nadležnosti autoritarnog oca. Nekonvencionalno pisanje Astrid Lindgren još jednom se uhvatilo u koštac sa stavovima društva o položaju djeteta kao inferiornog.

5 KOMPARACIJA FILMA I ROMANA RONJA RAZBOJNIČKA KĆI

Roman Ronja razbojnička kći počinje opisom olujne noći uoči Ronjina rođenja. Sva fantastična bića se skrivaju. Navedena su fantastična bića iz nordijske mitologije-sivi patuljci, guzičavi patuljci, trolovi i zle vile odnosno harpije. U romanu s hrvatskim prijevodom nalazimo „zle ili divlje vile“, dok u švedskom filmu s engleskim prijevodom nalazimo harpije koje u grčkoj mitologiji predstavljaju ptice s glavom žene, zle ćudi koje su boginje oluje. U romanu se pak govori o „surovim i divljim vilama prekrasnih lica, no tijelima koja su završavala nečim nalik trulim, šupljim panjevima iz kojih se istezalo korijenje“. Ilustracija iz knjige, kako vidimo na fotografiji ne prati taj opis, nego također prikazuje pticu s glavom žene. Ostali nisu izmijenjeni, odnosno jednaki su u oba područja.

U noći uoči Ronjina rođenja okupili su se Mattisovi razbojnici u iščekivanju rođenja djeteta. Lovis, buduća majka pjeva da bi dijete veselije došlo na svijet. Razbojnički vođa- Mattis je nestrpljiv, tjera zle vile. Konačno, uzbuđeno silazi niz stube i razdragano govori da mu se rodilo dijete- razbojnička kći. U romanu se da naslutiti da su razbojnici ostali zbunjeni jer je njihov budući vođa ženskog roda, no Mattis, a naročito Lovis ih uskoro razuvjeravaju.

Film uvelike diskursom prati radnju romana. Uvod u film prikazuje raspjevanu razbojničku družinu koja korača kroz mračnu šumu. Ta scena pomalo podsjeća na dugometražne crtane filmove o veseloj družini, teško je naslutiti da je riječ o razbojničkoj bandi. Radnja se počinje zbivati u olujnoj noći. Daleki plan prikazuje

pejzaž u kojem se vidi tvrđava i prijeteći oblaci. Čuju se zvukovi prirode , životinja u bijegu, nemani koje lete oko tvrđave, pucketanje vatre koja se širi. Ovakve scene uvode gledatelja u mističan svijet u kojem se treba roditi dijete u razbojničkoj tvrđavi. Mattis tjera harpije koje mu uznemirujućim glasom prijete. Njegovo zabrinuto lice je osvijetljeno, dok su harpije prikazane kao crne ptice nalik gavranima koje ispod kljuna imaju ljudska usta. Uvelike se razlikuju od opisa zlih vila u hrvatskom prijevodu djela Astrid Lindgren.

Slika 1. Fotografija harpije knjiga str 28 i scena iz filma

Lovis pjeva, dijalog se odvija kao i u knjizi. Ona je prikazana bujne kose, kao žena iz plemena s ornamentima na odjeći i u kosi i s lančićem na kojem su ključevi što sugerira njezinu važnu ulogu.

U romanu o Lovisinom izgledu ne znamo gotovo ništa, ali iz njenih postupaka, stava i ponašanja iščitavamo snažnu ženu, brižnu majku i iscjeliteljicu.

„- Kako će se zvati?- nastavio je pitati Lubanja Per.

-Ronja-dobaci Lovisa. –To sam ja već odavno odlučila.

-A da je bio dječak?-zanimao se Lubanja Per

Lovisa ga odmjeri smirenim i strogim pogledom.

-Ako sam već bila odlučila da će mi se dijete zvati Ronja, onda će i biti Ronja!“

Ili način na koji odgovara na Mattisovo agresivno ponašanje: „Sve je to vrijeme Lovisa sjedila u tišini i sve to samo slušala i promatrala. No sad se razljutila, vidjelo se na njoj. Sa zdjelom punom tek izleglih jaja, koje je upravo bila donijela iz kokošinjca, priđe Mattis.

-Evo ti i njih!- obrati mu se.- Ali pamti, sve ćeš to sam morati čistiti za sobom!“

Posebno se ističe njezina snaga kada se Ronja i Mattis sukobe. „Gubite se odavde, svi muškarci!- vikne Lovisa.- Idite do stotinu đavola, jer ionako nikada ništa ne radite osim svinjarija! Jesi li me čuo Mattise, gubi se odavde!“

Onako kako se brine o svojoj obitelji, brine i ostatku Mattisove razbojničke družine. Ona je razborita i unosi ravnotežu i sklad u divlju družinu, a krajnje temperamentnog Mattisa stavlja u okvire oca, skrbnika i vođe.

U to vrijeme i razbojnička družina iščekuje novosti. Lubanja Per je prikazan vrlo groteskno, gotovo kao dvorska luda. Razbojnici komentiraju Mattisa. On uskoro unezvijereno silazi niz stube i priopćava da se rodilo dijete- razbojnička kći. U filmu ne primjećujemo rezerviranost jer je riječ o kćeri.

Razbojnici, osobito njihov vođa su sretni jer će Borka-vođa suparničke bande biti zavidan i ljut. Dvije razbojničke družbe- Mattisova i Borkina su dugi niz godina u zavadi. U oluji je prasnuo grom kakav se nikada nije čuo i ujutro su otkrili da je tvrđavu raspolovio po pola. Razbojnici nisu koristili cijelu tvrđavu pa im taj događaj nije pričinio

veliku nesreću. Razbojnici su se raznježili prisustvom djeteta u tvrđavi pa čak i svoje poslove zapostavljaju kako bi se družili s njom.

Ronja polako odrasta, ne znajući za sukobe i da joj je otac razbojnički vođa, uvjeren da su zidine tvrđave cijeli svijet. U naivnoj dječjoj igri prolazi vrijeme sve dok nije došao dan kada je Mattis, uz Lovisino odobrenje dopustio Ronji da ode izvan zidina tvrđave u Mattisovu šumu. Napomenuo joj je da se čuva divljih vila, sivih patuljaka i Borkinih razbojnika, da ne zaluta u šumi, da ne padne u rijeku, a osobito da ne padne u Pakleno ždrijelo kako su zvali procijep između dva dijela tvrđave.

U filmu svjetlost svijeća i plač djeteta upotpunjuju razbojnička zaprepaštena lica kada Lovis dolazi s kćeri. Razbojnici se šale s Mattisom, što u romanu nije prepoznato, tamo sa strahopoštovanjem gledaju na vođu. Tvrđavu grom raspolovljuje, unutra također , pada kamenje i trese se cijela tvrđava. U romanu to otkrivaju idućeg jutra, a u filmu se sve događa iste večeri. Nema prikaza Ronjina odrastanja, shvaćanja dvorane u tvrđavi kao cijelog svijeta i sl. nego nas film vodi odmah na dio kada je Ronji dozvoljen odlazak u Mattisovu šumu. Ronja je prikazana dulje smeđe, poprilično neuredne kose, svijetlo smeđih očiju. Osobno je nisam tako zamišljala čitajući roman gdje je njezin vanjski izgled prikazan kao sukladan njenom karakteru. Ona je djevojčica kratke razbarušene tamne kose i dubokih crnih očiju. „Lijepa li mi je, baš kao kakva malena vila, priznajte! Okretna i gipka, tamnooka i crnokosa, baš kao i one! Nikada niste vidjeli tako prekrasnoga čeljadeta, priznajte!“ u romanu govori Mattis o svojoj kćeri. Njezin karakter je također takav. Divlji, slobodan i nepredvidljiv, no ona je i mudra, snalažljiva i hrabra.

Slika 2. Fotografije Ronje iz romana i iz filma

Mattisove napomene u filmu Ronja kao da ne shvaća ozbiljno, one su izrečene „u vjetar“ dok otac kao dijete trči za njom. Ovdje je dočarana težnja djeteta za odvajanjem od roditelja. Ronja s tvrdave viče „Dajte mi opasnosti!“, a kamera panoramski prelazi preko krajolika kojeg će uskoro upoznati. Očeva gotovo ovisnost o njoj vidi se u prikazu roditeljske bespomoćnosti u svijetu odrastanja njihove djece. To je nezaustavljiv proces koji valja prihvatiti jer dijete pripada svijetu, a ne roditelju. Prikazi krajolika, tamne šume kroz koju se probija svjetlost, Ronjin odraz u jezeru dočarava sklad prirode i

čovjeka. Ronja prirodu promatra s divljenjem i poštovanjem. Ona je dio nje, slobodna i neovisna.

Saznaje se u filmu i o životu razbojnika, njihovim karakterima i ulogama kroz prikaze rada u dvorištu, domaćih životinja... Brza izmjena kadrova otkriva živost i vrevu. Kada razbojnici izlaze iz tvrđe Mattis govori Lubanja Peru da čuva Lovis, što ovaj smatra smiješnim jer Lovis ne treba nitko čuvati. U više navrata komentarima likova je istaknuta snaga Lovis kao žene, majke, supruge i skrbnice.

Nadalje, u filmu se pojavljuje scena o kojoj se ne piše u knjizi- razbojnici napadaju karavanu s raspjevanom damom, svećenikom, sviračima i vojnicima koji ih čuvaju. Prikazana je vrlo humoristično, likovi su do krajnje mjere iskonstruirani kao šaljivi.

Uz svjetlost, život u prirodi je dočaran zvukovima njezinih stanovnika u kojima Ronja uživa. Kada legne na mahovinu i polako tone u san, kamera iz žablje perspektive prati njezin doživljaj dok joj se visoko drveće magli pred očima.

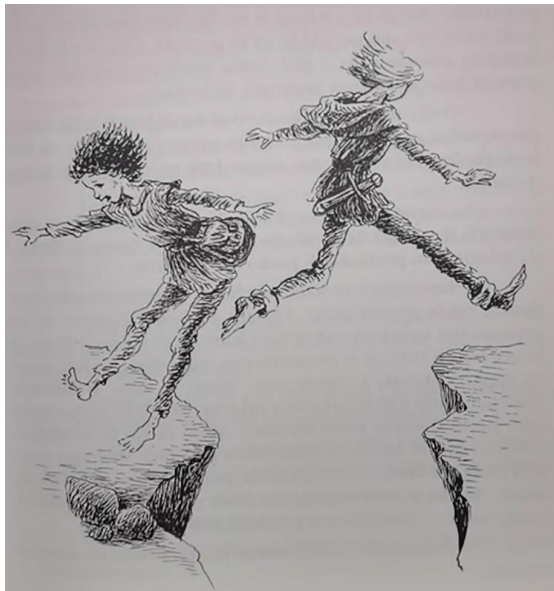
Ponovno u filmu vidimo scene kojih u knjizi nema- sukob dviju razbojničkih bandi- Mattisove i Borkine. Ovaj događaj je također komičan, razbojnici djeluju više kao da se šale nego da su u ozbiljnom sukobu. Ovakvim scenama daje se do znanja da je film namijenjen djeci. Prati dječji smisao za humor-puno gegova, grimasa, padova i smiješnih zvukova.

Ronja se budi u mraku, promatra zvijezde, u to vrijeme razbojnici, osobito Mattis u dvorani brinu gdje je. Ronja kreće iz šume, no zaboravlja torbu. Kada se vraća po nju okružuju je siva dlakava stvorenja svjetlećih očiju i približavaju joj se. Za razliku od opisa događaja u knjizi, ne prijete razumljivim govorom nego nerazumljivim mrmljanjem. Ronju spašava Mattis.

U romanu. Ronja otkriva svijet oko sebe-rijeku, šumu, jezero. Zaspala je na mahovini, a kada se probudila bilo je mračno pa je krenula kući diveći se zvijezdama. Međutim, zaboravila je torbu, a kada se vratila napali su je sivi patuljci. Prijete joj i skaču na nju u namjeri da je ozlijede. Kada se činilo da joj nema spasa pojavio se Mattis i otjerao sive patuljke. Nije opisano njegovo unutarnje stanje, niti što je prethodilo njegovoj odluci da krene potražiti Ronju. On je naprosto tu kao njezina poveznica sa sigurnošću doma. Vječni zaštitnik i oslonac, ali i dokaz da ona još nije odrasla nego dijete koje

treba okrilje i zaštitu. Matis je dao Ronji vrijedan savjet- da se ne boji jer su tada šumski stvorovi opasni.

Ronja „uvježbava“ neustrašivost suočavajući se s opasnostima u prirodi i sluša priče o Borkinim razbojnicima i vojnicima. Početkom jeseni u šumi su je napale zle vile. Kada je pobjegla opasnosti umjesto šume odlučila je istražiti tvrđavu i Pakleno ždrijelo. Bacajući kamenje u provaliju shvaća zašto je Mattis Pakleno ždrijelo predstavio kao opasnost iz koje nema pomoći. Otkrila je da na drugoj strani sjedi dječak. Dječak na drugoj strani tvrđave zvao se Birk i bio je Borkin sin. Njihova družina je potajno nastanila drugu stranu tvrđave. Birk je izazove na preskakanje s jedne strane tvrđave na drugu. Pri natjecanju Birk se oklizne i padne, no Ronja ga uz pomoć remena izvuče.

Slika 3. Fotografija ilustracije iz knjige, str 35

I u filmu idućeg dana Ronja istražuje Pakleno ždrijelo- izostavljen je boravak u šumi gdje je napada zla vila. Primjećuje je Lubanja Per, smijulji se i ništa ne govori roditeljima. Lubanja Per kao da igra ulogu posrednika u Ronjinim pothvatima. Zvuk padanja kamena u provaliju zvuči dramatično i vidljiv je Ronjin strah, no on se ubrzo pretvara u iznenađenje kada prekoputa ugleda crvenokosog dječaka. Birk i Ronja se natječu u preskakanju prolaza i Birk pada kao u knjizi, a krupni planovi njihovih lica dočaravaju strah i opasnost. Ronja ga spašava, a na njezinom licu se očitava gnjev.

Je li gnjev doista njen ili su to osjećaji prouzrokovni nametnutim mišljenjem o „vječnom neprijatelju“ razbojničke družine s kojom Ronja odrasta? Njezina pretjerana reakcija, osobito iskazana u filmu kada izgovara mnoštvo naučenih pogrdnih riječi govori da je to ponašanje prouzrokovano odgojem i okolinom u kojem dijete odrasta, ne djetetovim iskonskim osjećajima.

Kada Ronja pri povratku ispriča Mattisu o tajnom podvigu Borkine družine i sinu, o čijem rođenju govore i razbojnici on joj najprije ne vjeruje, a zatim nevjerica prelazi u silnu ljutnju i zabrinutost te kovanje planova kako ih otjerati. U filmu Mattis divlja u dvorani, baca hranu, razbojnici su prestrašeni. Radnja prati knjigu.

Mattisovo ponašanje ukazuje na njegovu nezrelost. On se ponaša kao odraslo, razmaženo dijete. U trenutcima kada ga Ronja smiruje i savjetuje oni kao da zamjenjuju uloge.

Ujutro je Borka sa svojim razbojnicima čekao Mattisa da se dogovore, no umjesto dogovora došlo je do žestoke svađe. U filmu ovaj događaj je komičan. Pregovori između Borke i Mattisa započinju tako da Undis, Borkina žena, zalijeva Mattisa, prljavom vodom uz ismijavanje i pogrdne riječi. U romanu je situacija mnogo ozbiljnija, Borka pokušava objasniti Mattisu razloge za zauzimanje dijela tvrđave, no Mattisova djetinjasta tvrdoglavost postaje tiranija bez razumijevanja i empatije.

Kao i u romanu redaju se prizori gdje Ronja pliva, istražuje šumu i susreće Birka. Prepiru se, a Birkova objašnjenja, penjanje na drvo, vikanja i odaziv prirode sugerira da je jednak Ronji koliko se god ona tome protivila. Mistična magla obavija šumu, zatamnjenje kadrova i bijela magla iz zelene mahovine uz zvukove šapta odaju dojam mističnosti, nečeg nadnaravnog i zavodljivog.

Slika 4. Fotografija magle iz filma

Radnja se odvija kao i u književnom djelu, no Birk govori Ronji: “Imaš srce od čelika, razbojnička kćeri!”. Kroz film Birk u više navrata izjavljuje pomalo romantične rečenice Ronji koje daju naslutiti da je gleda drugačije nego prijateljicu. Čitajući knjigu osobno nisam stvorila dojam da je riječ o romantičnom odnosu, nego o čvrstom prijateljstvu. Također, likovi pojedinih razbojnika su karakterizirani pa tako npr. doznajemo da je Lil Kippen svirač, komedijaš i zabavljač. U knjizi ni jedan razbojnik nije ovako okarakteriziran, osim Lubanje Pera koji odaje dojam mudrog starješine, za razliku od prikaza u filmu gdje on izaziva Mattisa, predstavlja neozbiljnog starog komedijaša koji mudrost skriva u sebi. U romanu su razbojnici predstavljeni kao homogenizirana skupina, bez osobitih isticanja karaktera pojedinaca. Oni ne igraju kao pojedinci bitnu ulogu u cijeloj priči nego su tu kao prezenteri okruženja u kojem Ronja odrasta. U filmu su okarakterizirana kako bi doprinijeli dinamičnosti, humoru i zabavi filma namijenjenog djeci. Tako primjerice, kada gledatelj na ekranu vidi Lill Kippena očekuje pjesmu rugalicu ili kakvu komičnu scenu.

Ronjina izjava da se nikada neće baviti razbojničkim poslovima jer to unesrećuje ljude, je vrlo dojmljiva.

„Što si ti to uzimao bez pitanja?-zatvrdoglavila se. (...)Ali je Ronja ubrzo shvatila. Shvatila je naposljetku odakle sve one stvari potječu. Sve ono što su razbojnici donosili

na konjskim leđima vraćajući se uvečer kući, sve one stvari u vrećama i zavežljajima, sve one dragocjenosti u kutijama i škrinjama. Takve stvari nisu rasle po drveću u šumi. Sve je te stvari njezin otac bez okolišanja otimao od drugih ljudi.

- No, reci, pa zar svi ti ljudi nisu bili strahovito bijesni što im se oduzimaju njihove stvari- ispitivala je Ronja. (...)
- Da bih ja to postala?!- uzvikne Ronja. Nikad u svom životu! Ni na koji način ako bi se zbog toga netko morao ljutiti ili čak plakati!“

Ona predstavlja svojevrsnu odijeljenost Ronje od svijeta koje je okružuje, njezino sazrijevanje.

U šumu stiže jesen i Ronja je očarana promjenama u prirodi i među životinjama te pomaže u pripremama za nadolazeću zimu. Tijekom jeseni nije susrela Birka, no onda je došla zima i Ronja je tijekom skijanja doživjela nezgodu- noga joj je propala u nastambu guzičavih patuljaka koje je veoma uznemirila. Smrzavala se i napala ju je zla vila, no kada je vila otišla po svoje sestre pojavio se Birk i ponovno je izvukao iz pogibelji. Nakon ovog događaja pomirili su se i odlučili postati brat i sestra.

Prikaz Ronjine nezgode prilikom skijanja u snijegu prati opis iz knjige, vidimo guzičave patuljke, vrlo živopisnog izgleda čupave kose, malih očiju i velikih noseva, stalno uznemirene. Osobno, promatranjem ovih likova u filmu zapitala sam se zašto se zovu guzičavi patuljci, a ne npr. nosati. Napad zle vile, odnosno harpije Dočaravaju vrlo uvjerljivi specijalni efekti, gledatelj osjeti olakšanje kada ugleda Birka i kad se djeca pomire.

„ Na trenutak su stajali u tišini usred snijega što je padao. Trebalo se pozdraviti na rastanku, a to je bilo tako teško, osjećala je Ronja. Svim silama htjela ga je zadržati uza se.

-Čuj, Birk!-reče mu tada. –Tako bih voljela da si mi ti brat.

Birk se nasmijao.

-Pa mogao bih ti ispuniti želju, ako baš hoćeš, razbojnička kćeri!

-Hoću- odvrati mu ona. –Ali samo ako me budeš zvao Ronja!

-Ronja, sestrice moja- dovikne joj Birk i nesta u snježnoj vijavici.“

Čin mirenje Ronje i Birka predstavlja okosnicu radnje. Onoga trenutka kada su odlučili postati „brat i sestra“ oni sazrijevaju i prelaze iz faze poslušne nejake djece na put sazrijevanja u mlade neovisne ljude. Svjesno prihvaćajući jedno drugo i stavljajući svoje potrebe iznad uniformiranih zakona odraslih i svijeta u kojem su odrasli i koji im je nametnuo pravila, jasno pokazuju važnost i jednakost djece kao individua.

Zima je bila oštra, a Ronja je pomoću Lovisinih napitaka preboljela prvu bolest. Ponovno se vidi zamjena uloga Ronje i Mattisa. On se ne može nositi sa situacijom, očajava, Ronja ga tješi čim se počne osjećati malo bolje.

Prikaz života razbojnika zimi ne djeluje tužno kao u knjizi, osim čišćenja snijega, oni se poprilično zabavljaju u tvrđavi, čak pjevaju i pjesmu rugalicu Mattisu.

Ronji nedostaje Birk. Često razmišlja o njemu i kako provodi dane bez njenog društva. Istražuje dvorac, ugleda prostoriju s odronjenim kamenjem koje počinje odmicati i tako provodi mnoge dane. Kada se približi cilju začuje zvižduk koji je ponovno ujedinjuje s Birkom.

Birk je bio gladan, njegova družina nije imala zalihe hrane. Ronja se brinula za njega te potajno stvarala zalihe hrane njegovoj družini.

Zima polako jenjava, slijedi proljetno čišćenje. Komični prikaz golih razbojnika u snijegu ono je što je donijelo cenzuru filmu u kinima. Dok Ronja njeguje Birka ponovno se primijeti romantična atmosfera među njima. Čeznutljivo se gledaju, dodiruju.

Nakon duge i hladne zime stiglo je proljeće pa su se Ronja i Birk nesmetano mogli družiti u šumi. Bezuspješno su pokušali ukrotiti divlje konje. Nakon jednog njihovog druženja pri povratku je u tvrđavi Ronju dočekaio ranjeni razbojnik i bijesan otac. Na filmu ne vidimo ovaj prizor, nego borbu razbojnika koju djeca promatraju iz grmlja. Mattisovi i Borkini razbojnici sukobili su se oko razbojničkog plijena.

Neprijateljstvo između Mattisa i Borke je raslo što je njihovoj djeci kvarilo uživanje u proljeću. Slažu se kako su im očevi „lude glave“.

Prikazi buđenja prirode na filmu su vrlo zanimljivi, ptice se vraćaju, nova mladunčad u šumi, a Birk govori Ronji da ne može živjeti bez nje. Ronja prvi put izražava mišljenje suprotno Mattisovom kada on govori protiv Borke, a ona ga sa sjetom u očima pita zar se zaista moraju mrziti. Priroda u proljeće kao da prikazuje zbivanja u srcima djece, ona raste, razvija se, divna je, a takav je i njihov odnos. Idilu prekida borba razbojnika, koja

je ponovno prikazana na humorističan način. Djeca borbu promatraju iz grmlja. Grmlje čini granicu između njihovog i svijeta odraslih.

Sukob dolazi do vrhunca kada Ronja pri povratku iz šume shvati da su razbojnici, a osobito njezin otac sretni jer imaju zarobljenika iz Borkine skupine. Bio je to Birk. Ronja je užasnuto zaprijetila Mattisu da ne može ukrasti ljudsko biće. Te prijetnje su Mattisa razočarale i okamenile njegovo srce.

Scena u filmu kada Ronja shvati razlog slavlja-zarobljenog, ranjenog Birka, najprije šutnja, zatim njezin izraz lica, suze i napad na oca vjerno dočaravaju događaj opisan i u književnom djelu. Lovis tjera muškarce, Ronja viče i pljuje za njima- dvije jake žene protiv razbojničke družine.

Idući dan su se susreli s Borkinim razbojnicima- svaki na svojoj strani tvrđe iznad Paklenog ždrijela. Mattis ucjenjuje Borku da ukoliko želi sina mora otići iz tvrđave. Ronja u očaju preskoči ponor i preda se Borkinim razbojnicima. Mattis vrati Birka no izjavi da nema kćer- Ronju je preuzela Lovisa.

Vrlo je dojmljiv i filmski prizor pregovora između dviju skupina. Undisino očajno proklinjanje komično je zaustavljeno Borkinom gestom dizanja ruke, no daljnji događaji su dramatični i ozbiljni, a Mattisov izraz lica kada Ronja preskoči procijep i preda se Borki govori više od riječi. Ronju preuzima Lovisa, Mattis je se odriče, a Birka k njegovima razbojnik baca preko provalije. Birk izaziva nevjericu u družini izjavivši da je Ronja njegova sestra, najuznemirenija je njegova majka.

Slika 5. Mattisov izraz lica kada Ronja preskoči provaliju

Ronja se pri povratku svađa s odraslima, u filmu je prikazana još svojeglavijom i čvršćom u ovoj situaciji. Ne dopušta da joj daju “dobronamjerne savjete“ ili je utješe.

Odrasli shvate da su se Ronja i Birk sprijateljili. Mattis se osamljuje, ne razgovara se Ronjom. Ronja utjehu nalazi u šumi gdje nakon nekog vremena napokon susreće Birka. Situacija je za oboje nepodnošljiva i odlučuju pobjeći i živjeti u Medvjedoј špilji.

Ronjin boravak u šumi i tugu u filmu dočarava glazba, ponovno se pojavljuju guzičavi patuljci kao komentatori-„Zašto više?“, a Ronja odgovara: “Vičem jer mi nedostaje!”

Susreće Birka koji se seli u šumu- Ronja želi s njim, daje mu do znanja riječima „Mogu živjeti bilo gdje s tobom.“

Lubanja Per je u kratkoj ulozi komentatora u trenutcima večere kada Lovis odlazi po Mattisa. Nestalo je veselja, vlada turobna atmosfera. Mattis snuždeno dolazi na večeru, kada Ronja prilazi stolu nastaje muk, gledaju se, a Mattis skreće pogled. Ronja se u suzama oprašta od usnule Lovise i kroz mračnu šumu odlazi u Medvjedu špilju gdje je Birk zapalio vatru. Kontrast jake vatre i mraka koji ih okružuje izaziva nadu kao i riječi „Gdje je vatra, tu je dom.“

Dok Ronja mazi Birka i pjeva i čeznutljivo misli o roditeljima, Mattis jaše u tamnu šumu. Razbojnici prestrašeno gledaju za njim dok se ruši kamenje, a on odlazi u galopu.

Sluđeno u suzama ponavlja „Ja nemam dijete“. U filmu je Mattisov očaj dojmljivo prikazan ovom scenom, njegova unutarnja borba sa samim sobom i prirodom.. Scena punog mjeseca u tamnoj noći kao da govori o zvijeri u njemu. O njegovim osjećajima u knjizi doznaje se iz prepričavanja drugih likova.

Birk odlazi po svoje oruđe, a Ronja izrađuje svoje. Nema razlike među njih dvoje, jednaki su jedno drugom. U svijetu odraslih bez obzira kakvo bilo viđenje djeteta, uvijek se stavlja razlika između djevojčica i dječaka. Svijet djetinjstva se boji u plavu ili ružičastu boju. Djevojčica koja uživa u prirodi, boreći se protiv fantastičnih nemani poput sivih patuljaka i zlih vila (harpija), penjući se na stabla, trčeći niz brjegovе, preskačući Pakleno ždrijelo i izrađujući vlastito oruđe ne odgovara stereotipnoj princezi iz bajki braće Grimm ili iz Disneyevih crtanih filmova. U filmu je na žalost ovaj trenutak potpuno izostavljen. U suživotu djece Birku se daje uloga zaštitnika i lovca, dok je Ronja u ulozi njegovateljice, kuharice i iscjeliteljice. Smatram to velikim propustom.

Filmsko prikazivanje suživota počinje tako da djeca pale vatru i kreću u istraživanje prirode i stvaranje doma- Ronjin proljetni krik prate zbivanja u prirodi prikazana ptičjom perspektivom. Djeca grade dom kao i stanovnici prirode- ptice grade gnijezdo, Ronja peče kruh- ptice hrane mlade, djeca love-ptica lovi ribu. Vjerno dočaran suživot i istovjetnost čovjeka i drugih živih bića.

Ronja i Birk love losose i suše ljekovito bilje: Prilikom izrade posuđa izgubio se nož i nastala je burna svađa među djecom. Birk pronalazi nož i kreće u potragu za Ronjom. Nalazi je pored ranjene kobile. Ronja se susrela s prizorom smrti koji ju je veoma potresao. Medvjed je ubio kobilino ždrijebe i nju ozlijedio. Sam taj čin nije opisan nego ga Ronja prepričava. Još jedan segment odrastanja- suočavanje i prihvaćanje smrti kao dijela života. Djeca njeguju kobilu i izliječe je, a ona im daje mlijeko. Ovaj događaj u filmu je vrlo dramatično prikazan. Pri svađi Ronje i Birka oko noža su izgovorene mnoge ružne riječi- prikaz naučenog kod djece od okoline u kojoj su odrasli, djeca se ponašaju kao odrasli. Birk baca ulovljenog lososa i pronalazi nož. Odlazi potražiti Ronju, ponovno se pojavljuje guzičavi patuljak kao komentator situacije. Čuje se rzanje konja, u dalekom planu je ranjena bijela kobila i čuje se Ronjin plačni glas. Birk grli Ronju i briše joj suze. Razgovaraju o svađi zaključivši da moraju biti oprezniji pri

sukobima kako ne bi povrijedili jedno drugo. Ponašanje potpuno suprotno onome njihovih roditelja. Liječe kobilu suhim biljem, ponovno guzičavi patuljci komentiraju.

Polako pripitomljuju dva konja i uživaju u suživotu u prirodi, no ponestaje im zaliha hrane i odlaze skupiti nove pri čemu ih napadaju zle vile. Prikaza napada u filmu nema.

Prikazuje se stado konja, Ronja uzima kobilje mlijeko. Djeca pokušavaju jahati, no padaju. Iduća scena pokazuje djecu kako jašu slobodno na čistini u šumi. Kupaju se goli u rijeci. Iz kadra u kadar mijenjaju se dječja igra i priroda- sova, lane, čaplja, konji. Ponovno se dočarava sklad djece s prirodom. Djeca se drže za ruke pri povratku u Medvjedu špilju gdje ih čeka Lill Kipenn. Birk je ljut. Radnja se odvija kao u knjizi. Dakle, posjećuje ih Lill Kippen, član Mattisove družine i donosi zalihe koje je poslala Lovisa. Birk je ljut jer razbojnik Ronju poziva da se vrati, no ona to odbija iako sve više čezne za domom u tvrđavi.

Dane provode uživajući u ljetu i jašući konje koje su uspjeli pridobiti za jahanje. Prilikom kupanja napada ih jato zlih vila. Gotovo su smrtno nastradali, a pri povratku u špilji ih dočeka Lovisa.

Lovisa moli Ronju da se vrati, ali Ronja odbija jer Mattis nije promijenio svoje mišljenje. Lovisa njeguje i brine o Ronji no s jutrom odlazi. Birk je tužan, govori Ronji da imaju ljeto, a kada zima dođe neka se ona vrati, a on će ostati u špilji. Uloga Lovise ovdje naglo mijenja smjer. Od uloge majke pune razumijevanja ona zauzima položaj nadmoći. O njenom postupku Maria Nikolajeva u svom izlaganju u zbirci *U čast Astrid Lindgren* kaže da: „...nameće svoju vlastitu moć, žensku moć, koja se ne temelji na agresivnim riječima i ljutitim postupcima, nego je zaodjenuta lukavstvom i emocijama. Dok Ronja i Birk gotovo umiru od gladi u špilji, Loviš im šalje kruh. Prividno, to je samo čista nužnost. U stvarnosti pak, to je podsjećanje da je Ronja još uvijek itekako ovisna o domu i time pod čvrstom komandom roditelja. Pojavivši se u špilji, Loviš kaže: “Dobit ćeš kruha kada dođeš kući.” Kruh koji je poslala Ronji bio je zamka, kojoj je bio cilj podsjetiti Ronju na okus doma. Dom je hram za dijete, ali i zatvor za mladu djevojku“ (Javor 2008:26)

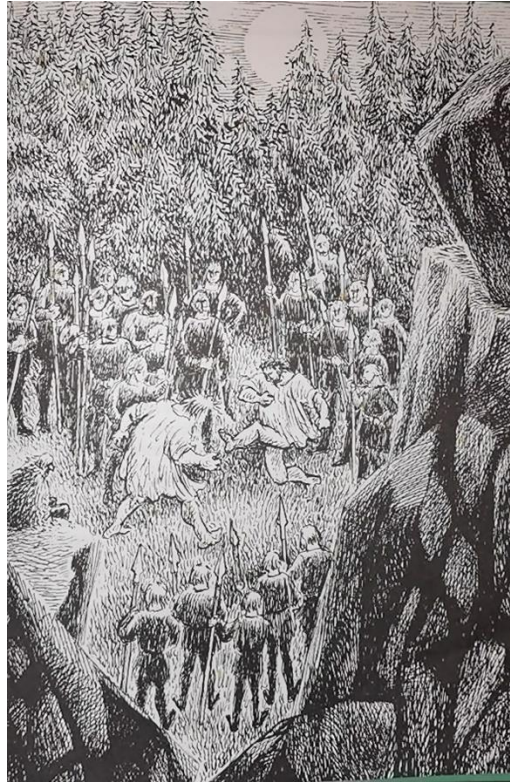
Na filmu djeca love ribu, napada ih jato harpija. Brza izmjena kadrova, prizori dječjih lica, borbe s divljom rijekom, nabujali slap dočarava borbu za život. Pri povratku ih ispred Medvjede špilje čeka Lovis. Radnja filma prati knjigu. Ronja se budi uvečer, Birk sjedi tužan kraj vatre. Razgovaraju o zimi, a Birk joj govori “Baš me briga hoću li živjeti

ako ne mogu živjeti s tobom“. Dolazi jesen, dočaravaju je prizori padanja stabla usred jakog puhanja vjetra.

Ronja odlazi po vodu i sreće Mattisa. Poletjeli su jedno drugom u zagrljaj. Mattis poziva i Birka da se vrati s njima. Ronja ga uspijeva nagovoriti. Birk se vraća k Borki i zahvaljuje Mattisu. Na filmu je to prikazano ovako: Ronja odlazi po vodu i ugleda uplakanog Mattisa. Trči mu u zagrljaj, Mattis govori: „Moje dijete, moje dijete, imam svoje dijete“. Kamera iz ovog dirljivog prizora putuje do stijene pored koje stoji Birk. Mattis zove Ronju da se vrati, ona gleda Birka. Mattis srdačno poziva i njega. Ronja razgovara s Birkom i govori mu da će i ona ostati ako on ostane. Njegovo preneraženo lice otkriva zabrinutost. Pristaje vratiti se s njima. Dolaze razbojnici, a Birk odlazi Borki. Prizori proslave Ronjina povratka, smijeh i veselje u dvorani tvrđave.

Prihvativši izbore svoje kćeri i Mattis na neki način sazrijeva. Dijete i odrasla osoba, postižu stanje jednakosti i ravnoteže.

Birk i Ronja se nesmetano družu. Šuma je puna vojnika koji vrebaju razbojnice, Borka dolazi upozoriti Mattisa te se odlučuju udružiti, no dvobojem će odabrati vođu. U gruboj borbi pobjeđuje Mattis te postaje vrhovni vođa iako ostavlja Borki njegovu dosadašnju titulu. Film prati priču romana. Ronja i Birk jašu kroz šumu, ugledaju stražare od kojih se skrivaju. Lubanja Per predlaže da se skupine razbojnika udruže, a da borbom odluče tko će biti vođa. Slijedi humorističan prikaz borbe Mattisa i Borke, Mattis pobjeđuje.

Slika 6. Fotografije borbe knjiga str205, prizor iz filma

Dolaze ranjeni u tvrđavu gdje ih dočekuju žene i djeca. Sjetno razgovaraju o djeci koja ne žele biti razbojnici. Birk se pred svima zaklinje da neće biti razbojnik. No očevi ipak prihvaćaju činjenicu izjavom „došlo je neko novo doba“. Ta izjava postaje afirmacija djece u njihovom društvu kao jednakih i uvažanih.

Družbe zajedno slave. Bolesni Lubanja Per je u postelji, Mattis je zabrinut, a Lovis ga podsjeća na prolaznost života. Lubanja Per otkriva šapćući na uho Ronji tajnu sivog patuljka. U spavaonici spavaju Ronja i Lovis, a Mattis s Lubanja Perom.

Lubanja Per je vrlo loše, oprašta se i umire. Mattis je očajan, utjehu pronalazi u zagrljaju obitelji. Ponovno je prikazana zamjena uloga Ronje i Mattisa kada ga ona tješi, a u zagrljaju je potvrđena njihova jednakost. Prikaz smrti pred kraj djela upotpunjuje događaje s početka- rođenje. Krug života se zatvara.

Ronja otkriva Birku tajnu koju joj je rekao Lubanja Per o brdu punom srebra. Zaključuju da im još nije potrebno. U filmu je scena simbolično prikazana. Ronja otkriva Birku tajnu koju joj je rekao Lubanja Per, o srebrenom brijegu, pokazuje mu grumen srebra, no bacaju ga u Pakleno ždrijelo jer im nije potrebno. Dok razgovaraju djeca sjede na mostu koji povezuje dvije strane tvrđave. Čin bacanja srebra govori da oni nemaju iste vrijednosti kao okolina u kojoj su odrasli.

Stiže proljeće i uz Mattisovo odobrenje ponovno odlaze u Medvjedu špilju što je u filmu prikazano na drugačiji način. . Ronja govori Mattisu da odlazi u špilju, čini se da je ljut, baca hranu u zid, no zapravo je sretan, obećava da će ih posjećivati. Lovis ga zalijeva vodom , slave jer ostaju sami. Ovog prikaza u knjizi nema.

Ronja i Birk jašu na konjima, oboje uzvikuju proljetni vrisak, a priroda im uzvraća. Scena velikog zalazećeg sunca obilježava kraj filma.

Ono simbolizira novi sjajni početak.

Film sam gledala nakon čitanja romana. Ronju sam zamišljala potpuno drugačije pa mi je trebalo vremena dok nisam razdijelila svoje dojmove nakon pročitanoog književnog djela i pažnju posvetila novoj grani umjetnosti- filmu s njegovim izražajnim sredstvima. Iako radnja gotovo potpuno prati radnju u romanu, doživjela sam ih drugačije. Odnos djece u romanu mi se doimao kao udruženo prijateljstvo u borbi djece protiv nepravde odraslih. Nisam imala dojam da je riječ o romantičnom odnosu, nego o čistom dječjem srcu spremnom prihvatiti sve razlike u slavu prijateljstva i pravih vrijednosti. Film je humorom i prikazom likova prilagođen dječjem svijetu, njihovom smislu za humor kroz groteskne, zabavne likove. Karikaturalni prikazi njihovih likova i postupaka bliski su publici za koju je film predodređen.

6 ZAKLJUČAK

Vrijednost književnog djela Ronja razbojnička kći koju je Astrid Lindgren u svome nekonvencionalnom i liberalnom pisanju predstavila kao još jednu žensku heroinu leži u osvještavanju prirodnog procesa odrastanja i prelaska iz djevojčice u ženu. Za razliku od drugih nestereotipnih junakinja, Ronja nema nekakve natprirodne moći (poput Pipi Duge Čarape), ne bavi se zanimanjima poput pilotkinje, ratnice i sl. Ona je djevojčica koja odrasta u okolini koja joj je rođenjem dana- prihvaćajući kao dijete sva njena pravila i uživajući u svojoj urođenoj ulozi. Spisateljica razbojnice ne osuđuje, nego ih karakterizira kao bilo koje likove uobičajenih zanimanja. Njihov govor, pun uvreda i psovki postaje čitanjem sasvim „normalan“ tj. ne ističe se kao nešto nemoralno i zabranjeno, osobito jer se i lik djeteta izražava na isti način.

Ronjina borba odnosi se na odjeljivanje od svijeta odraslih, odlaskom iz krila roditelja, osobito posesivnog oca. Njezin otac predstavlja prepreku njezinom sazrijevanju jer je i sam nezreo. Iako se u romanu ponaša kao vođa i tiranin koji izaziva strahopoštovanje kod svoje razbojničke skupine on u biti svojom nezrelošću i razmaženošću čini prepreku Ronjinom sazrijevanju. Ronjina majka prikazana kao snažna žena koja shvaća kćerinu potrebu za osamostaljivanjem. Suprotnost je ocu, mirna, staložena, pronicljiva. Vrlo često „glas razuma“ u zajednici. Kada se Ronja usprotivi ocu jer je nepošteno zarobio njezinog prijatelja, majka staje na njezinu stranu.

„Gubite se odavde, svi muškarci!- vikne Lovisa.- Idite do stotinu đavola, jer ionako nikada ništa ne radite osim svinjarija! Jesi li me čuo Mattise, gubi se odavde!“

Scena ovog događaja u filmu je vrlo dojmljiva- majka i kći protiv grupe snažnih muškaraca. Ženska snaga je prikazana kao vrlina koja se odupire prijetnjama patrijarhalnog svijeta. Ipak iako majka kroz roman ima ulogu snažne feministice, u filmu prikazane s ključevima oko vrata, kao majka u postupku gdje zove Ronju da se vrati kući na način da joj pruža utjehu, njegu i ljubav, a zatim je ucjenjuje da će dobiti još kruha kad se vrati kući ističe kćerinu ovisnost o svijetu odraslih. Time pokazuje svoju nespremnost da je pusti, što također simbolizira prepreku na Ronjinom putu samoaktualizacije.

Nekonvencionalno pisanje Astrid Lindgren u filmu ipak podilazi društvenom ukusu iako je i ona sama sudjelovala u realizaciji filma. Film je prilagođen dječjoj publici na način da su likovi karikaturizirani. Film je zabavan s efektima koji podržavaju dječji

humor. Ubrzana izmjena kadrova, geste i mimike likova i njihove individualne karakterizacije privlače djecu gledanju ovog filma. Mlade pak ovom filmu privlači romantičan odnos Ronje i Birka. Glumci u filmu su stariji nego što je stvarna dob likova pa je prirodan tijek da se zaljubljuju umjesto da samo izgrade čvrsto prijateljstvo kao u romanu. Mladi se poistovjećuju s njihovom pričom.

U knjizi nema mnogo opisa izgleda likova. Ronja je ukratko opisana kao djevojčica crne, kratke, razbarušene kose i tamnih očiju, njezin otac kao visok i snažan, a o Birkovom fizičkom izgledu saznajemo samo da mu svijetlo lice uokviruje ravna crvena kosa. Ipak kroz ilustracije možemo predočiti i fizički izgled likova kao i mjesta gdje žive.

Iako film ne govori o liberalnosti i nekonvencionalnosti autorice na jednak način kao roman, jasno je da se prikaz dječjeg svijeta razlikuje od uobičajenog. Ronja je nestereotipna djevojčica razbarušene kose, priprosto odjevena u skladu s društvom kojem pripada. Suprotstavlja se odraslima, psuje, protestira i viče. Svoja moralna načela stavlja ispred onih okoline u kojoj odrasta. Ipak, smatram propustom što je u filmu izostavljen dio gdje Ronja jednako kao Birk izrađuje i koristi oružje, lovi i sl. U filmu se stvara dojam da je ona njegovateljica, iscjeliteljica, domaćica, dok je Birk priskrbiljivač i zaštitnik.

Tema razbojništva još je jedna od nekonvencionalnosti. Iako je prikazano na različite načine u romanu i na filmu (u romanu realističnije, svijet razbojništva je okrutno mjesto s mnogim nepravdama i opasnostima, a u filmu kao zabava i humor) ipak ima svoju poruku. Bez obzira u kakvom svijetu dijete odrasta, uvijek mora pronaći „svoje ja“, ono što on kao osoba jest, ograđujući se od utjecaja okoline.

Iako je roman Ronja razbojnička kći realističan roman, za razliku od autoričinog najprepoznatljivijeg djela- fantastičnog romana Pipi Duga Čarapa, autorica ipak unosi dijelove fantastike kroz fantastična bića koja se pojavljuju u djelu. Fantastična bića poput trolova i patuljaka sastavni su likovi bajki za djecu u Švedskoj. Djeca su svojim odrastanjem upoznata s njima. Ta bića u romanu predstavljaju još jednu prepreku s kojom se Ronja susreće u svom sazrijevanju. S patuljcima se naučila nositi, ne predstavljaju joj opasnost, dok harpije koje su boginje oluje i vjetra prema mitologiji predstavljaju stalnu opasnost. Njihova uloga se može poistovjetiti s Ronjinim

unutarnjim previranjima- olujom koja se događa u njoj i koju je teško kontrolirati i od nje ne može pobjeći.

Iako su roman i film nastali osamdesetih godina prošlog stoljeća smatram da mogu biti razumljivi i današnjoj djeci. Premda se npr. urbana djeca teško mogu poistovjetiti sa životom u šumi među razbojnicima, mogu ih staviti u kontekst današnje „urbane džungle“ gdje se djeca nose s izazovima tehnologije, otuđenosti, nedostatka vremena, pretrpanih rasporeda i sl. Ipak, proces odrastanja i odvajanja od roditelja i današnja djeca moraju prolaziti. Vrijednost ovog djela leži posebno u tome, što je mladoj publici blizak i nakon gotovo četrdeset godina.

Vjerujem da je roman bliži današnjoj publici od filma koji svojim efektima odstupa od današnjih, no poruka je i dalje ista.

Ronja razbojnička kći je vrijedno djelo koje djeci treba što više približiti. Uvrštavanjem u lektiru smatram da se doprinijelo bogaćenju dječjeg razvoja.

LITERATURA

1. Grosman, M. (2004.). *U obranu čitanja, čitatelj i književnost u 21. stoljeću*. Zagreb: Algoritam
 2. Javor. R. (2008). U čast Astrid Lindgren. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
 3. Lindgren. A. (1997.). *Ronja razbojnička kći*. Zagreb: Znanje d.d.
 4. Mikić. K. (2001.). *Film u nastavi medijske kulture*. Zagreb: Educa
 5. Uvanović. Ž (2008.). *Književnost i film. Teorija filmske ekranizacije književnosti s primjerima iz svjetske i hrvatske književnosti*. Osijek: Matica hrvatska
-
1. Leksikografski zavod Miroslav Krleža na adresi
(<https://filmska.lzmk.hr/natuknica.aspx?ID=5465> pristupljeno 20.8.2020).
 2. <https://www.medijskapismenost.hr/pojmovnik/> pristupljeno 20.8.2020.)
 3. <https://www.medijskapismenost.hr/pojmovnik/> pristupljeno 21.8.2020.)

Izjava o izvornosti završnog/diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)